

Otilia DANDARA

Interdisciplinaritatea în context curricular: constatări și sugestii

O posibilitate reală de accentuare a indicilor calitativi ai curriculumului școlar o constituie abordarea interdisciplinară a domeniului educațional, în favoarea căreia se reliefează două argumente:

- creșterea gradului de funcționalitate a achizițiilor școlare;
- descongestionarea conținuturilor la diverse obiecte prin prevenirea unor repetări inutile sau a multiplicităților necorespunzătoare, dezacorduri în tratarea aceluiași fenomen în cadrul diferitelor discipline.

Ce este interdisciplinaritatea? Caracterul a ceea ce este interdisciplinar: transfer de concepte și metode dintr-o disciplină în alta pentru a permite abordarea mai adecvată a problemelor cercetate (DEX). Ce accepție am putea să-i atribuim interdisciplinarității? Care aparține a două sau mai multe discipline, care stabilește relații între două sau mai multe discipline; care este bazat, alcătuit, descoperit sau care rezultă din transferul de concepte sau metode din două sau mai multe discipline (DEI)

Înțepirea generației în creștere în domeniul științelor, a căror necesitate se afirmă tot mai insistent în contextul vieții contemporane, cere asigurarea calității, prin înțelegerea proceselor și utilizarea cunoștințelor. Domeniul praxiologic al diferitelor discipline științifice este interdisciplinar prin însăși esența sa. Dat fiind faptul că pragmatica teoriei a căpătat o importanță deosebită, accentul nu mai este pus pe logica internă a teoriilor științifice, ci pe relațiile lor cu așchiuna, pe consecințele praxiologice și temologice ale așchiunilor, pe capacitatea de a rezolva probleme cu ajutorul semnificațiilor teoretice. Acest imperativ al timpului generează anumite rigori pentru realizarea interdisciplinarității în toate verigile sistemului educațional, devenind, în contextul învățământului formal, condiție și dimensiune a rezultatului procesului didactic.

Cele expuse mai sus explică utilizarea sintagmei principiul interdisciplinarității. Fenomenul se impune procesului educațional cu grad (sens) de normă, insistând a se realiza în contextul tendinței de obținere a performanțelor.

Făcând apel la corelația dintre principiul interdisciplinarității și elementele procesului didactic, constatăm interferența cu finalitățile și conținutul. Tehnologia didactică se manifestă, sub acest aspect, ca un mecanism eficient de îndeplinire a acestora. Prin asociere, am putea determina necesitatea realizării esenței, forma fiind adiacentă ei. Relațiile interdisciplinare sînt deci niște „coincidențe” de scop și conținut ce se stabilesc în mod obiectiv între disciplinele de învățămînt.

Există o anumită dependență între intensitatea fenomenului și gradul de avansare a personalității în domeniul cunoașterii? Răspunsul la această întrebare este afirmativ. Reliefind un raport direct proporțional între procesul de devenire a persoanei implicate în educația formală și creșterea (necesitatea creșterii) gradului de intensitate a realizării principiului interdisciplinarității, este nevoie să se atingă un anumit nivel al gândirii și să fie prezente anumite elemente comportamentale.

Tendința realizării principiului interdisciplinarității este reflectată în documentele normative ale procesului de învățămînt, în primul rînd în planul de învățămînt, care prevede ealonarea disciplinelor școlare într-un mod ierarhic, perceptibile logic la momentul oportun.

Înprunul teoriei obiectivelor și implementarea ei în contextul procesului de învățămînt din Republica Moldova, prin aplicarea curriculumului, cuprind premisele realizării principiului interdisciplinarității. Clasificarea obiectivelor după gradul de generalitate prevede prezența interdisciplinarității la toate nivelurile, dar că atingerea obiectivelor amplasate ierarhic superior este determinată de factorii obiectivi ai politicii educaționale. Obiectivul major al învățămîntului - dezvoltarea liberă, armonioasă a omului, formarea personalității creative, care se poate adapta la condițiile în schimbare ale vieții (Legea învățămîntului, art.5 (1)), presupune realizarea acestui principiu.

Obiectivele transdisciplinare asigură, în esență, conexiunea dintre trans- și interdisciplinaritate. Conceptul de transdisciplinaritate, cunoscut în urmă cu doar câțiva ani, este integrat astăzi în contextul formării personalității prin învățămînt. Acest termen, adesea confundat cu pluridisciplinaritatea și interdisciplinaritatea, acumulează sens și funcționalitate. Conform unor accepții, transdisciplinaritatea realizează o integrare selectivă pe baza unor concepte unificatoare, corespunzătoare unor discipline cu un grad de maximă generalitate (1, p. 233). Oricare ar fi semnificațiile interdisciplinarității, acest concept are drept caracteristică inseparabilitatea, tinzînd spre a crea un

întreg în funcție de cerințele existenței. În acest sens se înscrie și esența: o integralitate (o unitate) este întotdeauna mai mult decât suma părților sale.

Obiectivele ce programează comportamentul personalității în cadrul diferitelor trepte și niveluri au și ele un caracter interdisciplinar. Condițiile realizării interdisciplinarității rezidă în esența finalității – comportamentul complex ce prevede acumularea și integrarea armonioasă a achizițiilor colare în dimensiuni de personalitate, specifice diverselor profiluri psihopedagogice.

Instrumente funcționale de intervenție educațională asistată pedagogic sînt obiectivele plasate ierarhic la un nivel inferior. Clasificarea finalităților conform ariilor curriculare reflectă buna interbie de a „devora” prin interdisciplinaritate limitele rigide ale disciplinelor de învățămînt, a evita repetarea inutilă a unor conținuturi, a asigura conștientizarea procesului interdisciplinarității și utilitatea acestuia, a genera transferul între domeniile înrudite, a eficientiza formarea abilităților și atitudinilor. La nivel conceptual, gruparea disciplinelor pe arii curriculare și gîsește explicația logică. Urmază însă să fie revăzută în procesul perfecționării curriculumului la toate nivelurile, deoarece modul de prezentare a obiectivelor nu reflectă esența concepției. În scopul formării unui comportament integrat și abordării fenomenelor științifice prin prisma pluridimensionalității (circumstanța ce facilitează conexiunea între cultura colară și cea socială), toate obiectivele din aceeași arie ce urmează pe axa ierarhică în sens de diminuare a gradului de generalitate trebuie să aibă același grad de concretețe. Astfel, obiectivele-cadru din curriculumul de chimie, fizică, biologie și, respectiv, istorie, filozofie, psihologie, de exemplu, trebuie să reflecte același diapazon comportamental. Doar printr-o astfel de prezentare se va asigura interferența comportamentală în baza principiului interdisciplinarității. Starea actuală a lucrurilor permite să constatăm doar buna interbie, conștientizată și ea, credem, numai de promotorii noii concepții a învățămîntului, deoarece nici chiar autorii de curriculum, se pare, nu și-au propus un asemenea deziderat. Modalitatea de prezentare a finalităților la acest nivel rămîne a fi formală pentru profesori care, în mare, sînt doar incomoditatea de a împărți documentul normativ cu colegii săi de arie, fără însă a se bucura de avantajele unei abordări complexe a cunoștințelor pe care le predau.

Constatăriile menționate de noi nu se referă la aria curriculară Lintă și comunicare – domeniu de cunoaștere în care lucrurile se prezintă altfel. Indiferent de lînta predată/învățată, obiectivul general se realizează prin patru obiective-cadru. Coincidența obiectivelor cu un grad mai mare de concretețe, a celor de referință, de exemplu, în cadrul procesului didactic la lînta străină asigură conexiunea elementelor comportamentale ale obiectivelor cu un grad mai mare de generalitate. Cui se datorează această situație? Credem că faptul este determinat de un alt nivel al interdisciplinarității. Este vorba

despre raportul intra-interdisciplinaritate, fenomen tot mai des întîlnit în ultimul timp. Ca rezultat al „amplificării” științelor, interdisciplinaritatea ariei curriculare Lintă și comunicare se realizează, de fapt, în cadrul aceleiași științe sau sisteme științifice filologice. Pe scară intertemporală au fost stabilite cele patru direcții/axe, în baza cărora se învață comunicarea – model preluat și de teoreticienii și practicienii din Republica Moldova. Dar remarcile făcute nici pe departe nu ne duc la gîndul că nu ar putea fi găsite interferențe între științele Fizica, Chimia, Biologia sau cele sociumane. De fapt, sub aspect conceptual, ele au fost fixate în documentele reglatoare, dar, după cum am menționat, au rămas la nivel de teorie. Lipsa reflectării concepției în actele normative utilizate „la clasă” nu au transformat ideea în instrument de lucru.

Obiectivele de referință sînt așa zicînd finalităților educaționale care intermediază politica educațională și posibilitățile concrete de realizare a ei. „Ancorarea” în disciplină nu este un impediment în calea realizării interdisciplinarității care conține un grad mai mare de concretizare a comportamentului ce urmează a fi format. Logica internă a diverselor științe nu acceptă „puritatea” absolută. Pentru înțelegerea și valorificarea proceselor și fenomenelor din natură și societate este nevoie de o abordare interdisciplinară. Mai mult ca atît, interdisciplinaritatea ar rezolva una dintre problemele serioase ale actualului curriculum – discrepanța dintre volumul informației ce se cere a fi predată și învățată și timpul limitat rezervat procesului didactic. Lipsa abordării interdisciplinare la nivel de obiective de referință are un caracter vădit. În unele cazuri situațiile constatate generează repetări inutile și chiar afectează logica cursului.

Realizarea obiectivelor de referință și a celor operaționale din perspectiva interdisciplinarității este dependentă și de măiestria pedagogică a profesorului. Cadru didactic este acel element al procesului educațional care asigură gradul de performanță al comportamentului în funcție de factorii obiectivi și subiectivi. Astfel, formarea dimensiunilor de personalitate și conexiunea lor într-o integritate, complex și armonios dezvoltată, este legată, în mare măsură, de „morcoul” de a avea un bun profesor, fără de care finalitățile și posibilitățile formative rămîn a fi un deziderat în ipostază ideatică. În funcție de modul în care intervine profesorul, interdisciplinaritatea se realizează prin:

- corelații obligatorii și minimale, prevăzute de programele colare sau impuse de logica precării noilor cunoștințe;
- conexiuni disciplinare sistematice, elaborate în proiectele de lecții și planificări anuale.

În cadrul procesului didactic, la diferite obiecte de studiu, în funcție de inspirația și tactul pedagogic al profesorului, pot fi identificate obiective care constituie prilejuri de realizare a unor lecțiuni disciplinare. Evidențiem doar cîteva valențe formative ale interdisciplinarității realizate pe parcursul lecției:

- a) reactualizarea cunoștințelor;
- b) asocierea achizițiilor dobândite cu cele dobândite la alte discipline;
- c) asigurarea conștientizării informației la țintă;
- d) explorarea, utilizarea achizițiilor de la un obiect în cadrul altora.

Principiul interdisciplinarității facilitează realizarea obiectivelor concrete (operaționale) conform taxonomiilor acceptate. Pornind de la ideea că realizarea unor categorii de obiective generează implicit realizarea altor categorii, am putea exemplifica conexiunea dintre taxonomia obiectivelor cognitive (se pot face asocieri și cu taxonomia obiectivelor psihomotorii și afective), care prezintă o complexitate crescândă a comportamentului, cu realizarea principiului interdisciplinarității și chiar al transdisciplinarității.

În baza stabilirii unei corelații dintre treptele taxonomice și comportament, cu implicarea graduală a proceselor mintale (vezi Tabelul) prin încercarea de a utiliza și taxonomia Tolingerova, constatăm că, dacă la primul nivel am

putea utiliza mai puțin interdisciplinaritatea, eficiența celorlalte niveluri invocă prioritar acest principiu.

În acest context, urmează să accentuăm necesitatea unui învățământ formativ cu un accentuat caracter prospectiv. Va fi posibilă să sfideze viitorul doar o personalitate competentă în rezolvarea problemelor sociale. Or, a fi competent înseamnă a putea realiza un comportament adecvat situației prin transferul cunoștințelor avute și prin echilibrarea aspectelor multidimensionale ale problemelor de divers grad de dificultate și diversă origine. Din cele menționate rezultă că învățământul axat pe principiul interdisciplinarității are un caracter fiabil. Durabilitatea achizițiilor școlare se asigură prin abordarea complexă și funcționalitatea celor învățate.

REPERE BIBLIOGRAFICE:

1. Văideanu, G., *Educația la frontiera dintre milenii*, Editura Politică, București, 1988.
2. Nicolescu, B., *Transdisciplinaritatea*, Editura Polirom, Iași, 1999.

	Învățare inteligibilă	Învățare operațională	Învățare creatoare
Învățare reproductivă			
Percepție Memorie	Gândire elementară	Gândire tehnică	Gândire creatoare
Cunoaștere	Înțelegere Aplicare	Analiză Sinteză	Evaluare
Stocare	Prelucrare Aplicare		Descoperire Invenție

